

TORVFABRIKATIONEN ved ^A/_S **Harøens Torvfabrik** paabegyndtes iaar de første dage af mai maaned med fuld arbejdsstyrke.

Regnskabet for forrige aars forsøgsdrift er nu afsluttet med det resultat, at indtægterne overskrider udgifterne med et par hundrede kroner. Dog er her ikke iberegnet renter af kapitalen.

At det første aars indskrænkede forsøgsdrift (se »Meddelelse nr. 2«) saaledes har været uden tab, tør betegnes som — **en meget god begyndelse.**

TORVELTNING TIL HUSBEOHV.

SOM HUSHOLDNINGSBRÆNDELSE spiller anvendelsen af brændtorv en stor rolle, det være sig i de træfattige distrikter langs kysten, oppe ved sætrene paa fjeldet, eller i de brede dale, hvor megen trivelig skog aar om andet nedhugges for at brændes op, og hvor det desværre ofte kan være mere regningsvarende at købe kul eller koks fra England, end at forsøge paa at transportere til gaards alt det affald, som findes inde i skogene.

Naar man saa betænker, at man af 1 maal (10 ar) brændtorvmyr 2 m. dyb kan erholde 300 tons tør brændtorv, der i brændværdi modsvare 1200 m.³ barved, d. v. s. 480 favne à 2 × 2 × 0,63 m., eller 900 m.³ birkeved, d. v. s. 360 favne à 2 × 2 × 0,63 m., og man herefter regner ud, hvor mange maal (10 ar) skog, man maa hugge, forat erholde 1200 m.³ barved eller 900 m.³ birkeved, og hvad det koster at transportere dette tilgaards sammenlignet med brændtorven, samt tager hensyn til, at man faar brændtorven færdig til fyring i passende stykker, medens man maa koste ekstra arbeide paa den hjemkørte brændeveds sagning og hugning, da vil man forstaa, at rent økonomisk seet har brændtorv flere fordele fremfor brændeved.

Den almindeligste, enkleste og i mange tilfælde billigste maade at erholde brændtorv, er at skjære stiktorv. Saadan torvdrift foregaar allerede i stor udstrækning her i vort land og vil blive gjenstand for en særskilt artikel i et senere nr. af »Meddelelserne«.

Stiktorven har imidlertid flere ulemper, der ofte bidrager til at sætte torvsagen i miskredit. Den er som regel uensartet, voluminøs, let i vegten og porøs, smuler gjerne og giver meget affald. Har man dertil uhensigtsmæssige ildsteder eller ikke fyrer paa en rationel maade, opstaar torvlugt, og fordømmene imod brændtorven øges.

Da stiktorven ikke har undergaaet nogensomhelst mekanisk forandring, er dens struktur og øvrige egenskaber de samme som i myren. Den kan ikke tørkes mere end til omkring 30 pct. vandgehalt og suger let vand til sig igjen naar udsat for fugtighed.

FOR at kunne fremme torvens tørkning, formindske porøsiteten og forøge volumvegten, maa man med maskinelle anordninger ødelægge torvens naturlige mekaniske struktur, idet man forrykker torvfibrernes indbyrdes stilling til hinanden og samtidig sønderdeler og sønder skjærer forekommende friske eller ikke fuldstændig fortorvede plantestoffer, hvorved torven bliver en godt sammenblandet og ensartet masse, der under den efterfølgende tørkning fortætter sig til faste stykker.

Dette kan tilveiebringes paa to forskellige maader.

Enten sammenblandes, sønder skjæres, knades og formes raatorven i dertil specielt konstruerede kraftige maskiner af Anreps, Svedalas eller lignende type, efter at raatorven i myren først ved afgrøftning er befriet for mest mulig vand. Den derpaa følgende tørkning og fortætning foregaar paa et omsorgsfuldt afgrøftet og planeret tørkefelt.

Denne slags torv benævnes *maskinformtorv*.

Eller ogsaa opløses raatorven i vand, idet den samtidig sammenblandes, delvis sønder skjæres og eltes i dertil specielt konstruerede maskiner, uden at afgrøftning herfor paa forhaand er absolut paakrævet. Torven formes derefter i formrammer udlagt paa tørkefeltet, hvilket maa være meget omsorgsfuldt afgrøftet og planeret, bør allerhelst være fast mark. Ved at blande torven med vand udkræves betydelig mindre kraft til torvens bearbejdelse.

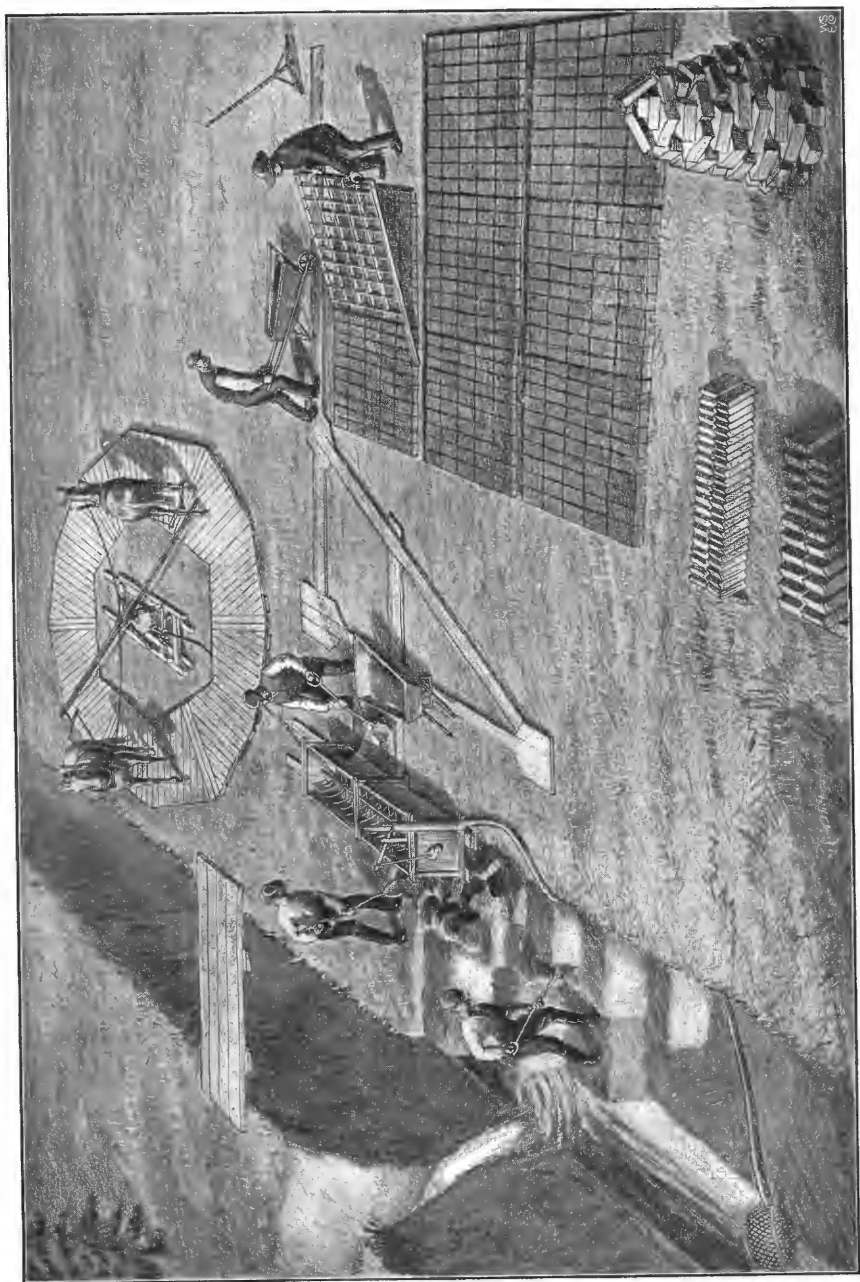
Denne slags torv benævnes *eltetorv*.

Forøvrigt fremstilles eltetorv paa flere forskellige maader, der alle har tilfælles, at behandlingen foregaar ved tilsætning af vand. I Danmark anvendes omtrent udelukkende eltemethoden, ligeledes i Holland og store dele af Tyskland.

Torveltning har flere gange været forsøgt hos os. Saaledes for over 30 aar siden et steds paa Hedemarken, samt paa en myr i nærheden af Larvik. Muligens anvendes eltemethoden fremdeles i en eller anden form, men at den ikke hidindtil har faaet større anvendelse hos os, skyldes vistnok for en stor del ubekjendtskab med, under hvilke forhold den er praktisk brugbar.

TIL den fremgangsmaade, som her skal nærmere beskrives, anvendes en maskine, der bestaar af en langstrakt liggende trækasse med halvrund bund. Indeni denne roterer en aksel forsynet med skovler og knive. Knivene arbejder imod og passer ind mellem faststaaende modknive, der er anbragt langs kassens indvendige sider. Samtidig drives fra enden af akselen ved vev og veggstangsmekanisme en pumpe, forsynet med sugeslange, hvorved maskinen tilføres vand. Pumpe- slaget og dermed vandmængden kan efter behov reguleres alt efter torvens beskaffenhed.

Torven, der fyldes i maskinen i den nærmest pumpen værende ende, kommer efter behandlingen stadig ud af den anden ende som en ensartet tyk grød, der opsamles i et troug udenfor maskinen.

Torveltemethode efter retlinjet arbeidslinie.

X

Elteverket drives ved hjælp af hestevandring med 1 eller 2 heste, som vist paa omstaaende illustration. Det kan forøvrigt ogsaa drives med petroleumsmotor eller med hvilken som helst anden driftsmaskine.

Hele maskineriet er transportabelt og kan flyttes frem efterhaanden, som man graver torven undaf, saaat man altsaa ligesom med Anrepmaskiner og lignende kan arbejde systematisk efter lange, rette arbejdslinier. I almindelighed arbejder man 2,5 m. i længderetningen ad gangen, samt i en bredde af 3,5 m. og til en dybde, der afhænger af myrens beskaffenhed, men som dog ikke for den nedenauførte arbejdsstyrke bør overskride 2 m.

Maskineriet kan ogsaa anbringes stationært, men bliver da som regel kostbarere i drift, idet raatorven maa transporteres frem til elteverket.

Torvgrøden jevnes ud.

SOM der fremgaar af hosstaaende illustration, staar der 1 mand paa afsatser nede i graven og spader op torv i uregelmæssige stykker fra alle lag i arbejdsdybden, hvorefter han kaster torven op paa overfladen af myren. 1 mand — arbejdsformanden — fylder denne torv i maskinen, passer pumpens regulering og elteverkets arbejde i det hele taget, samt har et øie med hestene, der er dresserede til at gaa uden kusk. 2 mand fylder vekselvis trilleborer med torvgrød, kører disse ud til tørkefeltet og tømmer torvgrøden i formrammerne. 1 mand passer formningen, idet han afstryger den fyldte form med en trærake, som vist paa hosstaaende illustration, og saasomt torven er begyndt at stivne, løfter han formen op i den ene ende og slæber den frem til ny plads.

Almindeligvis benyttes 2 saadanne formrammer, men det er heldigere at have flere. Hver formramme indeholder 55 rum af en murstens størrelse.

Tørkepladsen maa være meget omhyggelig tørlagt og planeret. Myren kan benyttes, og maa da være afgrøftet ved parallelle, helst lukkede grøfter i omkring 20 m. afstand og som udmunder i arbejdsgrøften, der da maa skaffes afløb. Allerhelst bør man til tørkeplads have fast mark, beliggende lige ved myren. Transporten af torvgrøden vil da falde noget længere, saaat man kan behøve flere arbejdere, men tørkningen bliver hurtigere og sikrere.

Istedetfor trillebører paa plankevandring kan man ogsaa anvende tipvogne paa skinner, men dette falder kostbarere i anlæg.

Saasnart torven er tilstrækkelig tør til at kunne haandteres, bliver den reist op, som vist, eller paa anden maade skruet og senere stablet i større eller mindre stabler, hvorefter den kan stakkes eller indbringes i hus.

ET KOMPLET ANLÆG vil koste omtr. kr. 600,00 og bestaar da af eltemaskine med pumpe og hestevandring samt trægulv for samme, 2 trillebører, 2 formrammer samt torvspader, planker og diverse. Meget heraf kan tilvirkes paa stedet af forhaandenværende træmaterialier. Hertil kommer da myrens kostende — 10 à 20 kr. pr. maal (10 ar) —, forberedende arbejder paa myren samt driftskapital. Ved et saadant anlæg i Danmark kan man med 1 arbejdshest og 5 mand tilvirke 16—18 000 stk. torv pr. 10 timers arbejdsdag. Da hvert torvstykke gennemsnitlig veier 0,4 kg. udgjør dette 7 tons tør torv pr. dag.

Udlagt paa tørkefeltet beløber arbejdsomkostningerne sig til kr. 3,75 pr. ton, hvortil kommer arbejdet under tørkningen kr. 0,40 pr. ton, saaat de samlede arbejdsomkostninger bliver kr. 4,15 pr. ton tør torv.

Den svenske stat har ladet indkjøbe en model af denne maskine, som nu fabrikeres og anvendes i Sverige.

EFTER »Det norske Myrselskabs« initiativ og opfordring har et henværende firma nu anskaffet en model med komplet tilbehør fra Danmark og det er meningen, at elteverket herefter skal fabrikeres her i landet.

Modellen vil i sommer blive prøvet paa *Gaalaamyren* i Gudbrandsdalen under forøvrigt ugunstige klimatiske forhold, idet myren ligger oppe ved sætrene temmelig høit tilfjelds.

Hvis resultatet svarer til forventningerne, vil denne slags torveltemaskine faa stor betydning for eventuel udnyttelse af mindre myrer ved bygdesammenslutninger til husbehov.
